

6. Петровская Л. А. Теоретические и методические вопросы социально-психологического тренинга. М. : МГУ, 1982. 175 с.

Надійшла до редколегії 10.04.2018

УДК 351.74

В. В. КОЛІСНІЧЕНКО,

*кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри спеціальної фізичної підготовки факультету № 2 Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4896-7889>*

ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ТРИРІВНЕВОЇ МОДЕЛІ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УКРАЇНІ

Розглянуто проблеми реформування системи підготовки кадрів для Національної поліції України на сучасному етапі. Особливу увагу приділено положенням двох концептуальних документів у цій сфері – Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України та Концепції запровадження трирівневої моделі підготовки поліцейських.

Ключові слова: *Національна поліція, трирівнева модель підготовки, заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання.*

Невід’ємною складовою формування нової української поліції є створення системи підготовки висококваліфікованих кадрів, здатних ефективно виконувати завдання із надання поліцейських послуг у сферах у сферах забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави та протидії злочинності. Актуальність питання реформування системи підготовки фахівців для органів Національної поліції додатково обумовлюється процесами реформування освіти в цілому та вищої освіти зокрема, що відбуваються у нашій державі.

Так, Стратегія розвитку системи Міністерства внутрішніх справ України до 2020 року серед викликів для розвитку кадрового потенціалу органів Міністерства внутрішніх справ, у тому числі – Національної поліції України, виділяє вимивання професійного ядра і некомплект персоналу органів системи МВС та відсутність ефективної та сучасної системи підготовки, відбору та управління персоналом, прозорих механізмів кар’єрного зростання. У зв’язку із цим, в якості одного із необхідних кроків розвитку системи органів Міністерства внутрішніх справ визначено розвиток відомчої системи освіти та підготовки кадрів, яка відповідає професійним потребам і формує загальні цінності для персоналу системи МВС [1].

Незважаючи на те, що, в цілому, необхідність реформування системи підготовки кадрів для Національної поліції України не піддавалась сумніву, оптимальна модель її функціонування викликала численні дискусії. Однією з ключових дискусійних позицій стало подальше функціонування закладів вищої освіти МВС України. Так, окремими дослідниками висловлювалася думка про недоцільність подальшого функціонування даних закладів, необхідність їх ліквідації та створення на їх базі мережі закладів професійної підготовки (так званих поліцейських шкіл) [2]. Подібна точка зору не знайшла сприйняття, передусім, у зв’язку з тим, що існуюча система юридичної освіти, що запроваджена в цивільних закладах освіти, непристосована для підготовки фахівців для органів Національної поліції України [3, с. 331].

Це підтверджується і підходом до реформування системи підготовки фахівців для органів Національної поліції України, який був прийнятий Міністерством внутрішніх справ України. Він поєднав, з одного боку, розуміння необхідності ґрунтовного перетворення системи підготовки з урахуванням потреб нової української поліції, а з іншого – розуміння необхідності збереження та примноження науково-методологічної та навчально-методичної бази, напрацьованої за роки незалежності у закладах вищої відомчої освіти.

Ключовим документом, що визначив напрям реформування системи підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції України, стала Концепція реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України, затверджена наказом МВС України від 25.11.2016 № 1252 [4] (далі – наказ № 1252). Важливою характеристикою наказу № 1252 стало визнання необхідності збереження системи відомчої вищої освіти як невід’ємного елементу багаторівневої практико-орієнтованої системи безперервної освіти, орієнтованої на підготовку кваліфікованих фахівців для Міністерства внутрішніх справ України, у тому числі – Національної поліції України. Виходячи з положень Закону України «Про вищу освіту», була обрана трирівнева модель підготовки кадрів.

Перший рівень, відповідно до наказу № 1252, має бути представлений початковою (первинною професійною) підготовкою, яка відбуватиметься безпосередньо у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання МВС та в навчально-тренувальних центрах (коледжах, училищах), створених на базі Державних установ «Навчальний центр підготовки поліцейських». Останні підпорядковано вищим навчальним закладам зі специфічними умовами навчання МВС як структурні навчальні підрозділи без статусу окремої юридичної особи відповідно до регіонального розташування. За результатами навчання передбачається присвоєння кваліфікації «поліцейський» та призначення на посади молодшого складу поліції. Важливим положенням тут є встановлення тісного зв’язку навчально-тренувальних центрів та закладів вищої освіти. Це забезпечує максимальне використання досвіду, науково-методологічної, навчально-методичної та матеріальної бази, накопичених закладами вищої освіти МВС України як за роки підготовки кадрів ОВС, так і під час початкового етапу реформування Національної поліції України, коли саме на базі даних закладів відбувалася підготовка фахівців для патрульної поліції. Іншим суттєвим аспектом є забезпечення безперервності та наступності у підготовці фахівців для органів Національної поліції.

Другий рівень, відповідно до наказу № 1252, передбачатиме підготовку у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання МВС фахівців освітніх ступенів молодшого бакалавра та бакалавра. За результатами такої підготовки особи, що успішно пройшли навчання, мають відряджатися до комплектуючих органів для призначення на посади середнього складу поліції в підрозділах слідства, кримінальної поліції, превентивної служби тощо. На цьому ж рівні наказ № 1252 передбачає підготовку фахівців освітнього ступеня магістра та підготовку науково-педагогічних кадрів наукових ступенів доктор філософії та доктор наук, з призначенням на посади наукового та науково-педагогічного складу ВНЗ МВС.

Третій рівень, відповідно до наказу № 1252, передбачає підготовку (перепідготовку, підвищення кваліфікації) керівного складу відповідно до навчальних програм за управлінським спрямуванням, яка буде здійснюватися в Національній академії внутрішніх справ. Набір на навчання проводитиметься на умовах конкурсу на базі освітнього ступеня магістра. Передбачається, що після завершення навчання особи призначаються на вищі посади середнього та вищого складу.

Слід звернути увагу, що хоча передбачається, що набір на навчання на другому рівні підготовки здійснюється і на основі повної загальної середньої освіти, вищої неюридичної освіти освітнього ступеня бакалавра (з обов’язковим проходженням курсу первинної професійної підготовки поліцейського протягом 3–4 місяців), при наявності позитивної характеристики та бажання працювати на посадах середнього начальницького складу набір передбачається також на базі здобутої на першому рівні кваліфікації «поліцейський». У свою чергу, до конкурсу на навчання на третьому рівні передбачається допускати осіб середнього складу поліції, які за період безперервної служби (не менше ніж 5 років) позитивно себе зарекомендували та виявили бажання працювати на керівних посадах (зараховані до кадрового резерву). Таким чином, наказ № 1252 передбачає встановлення тісного зв’язку між процесом підготовки фахівця та його кар’єрним зростанням, характерного для поліцейських підрозділів у розвинених країнах світу.

Положення наказу № 1252 були конкретизовані та дещо уточнені Концепцією запровадження трирівневої моделі підготовки поліцейських, затвердженою наказом МВС від 29.01.2018 № 51 (далі – наказ № 51) [4]. Незважаючи на те, що даний документ зберігає загальний трирівневий характер моделі підготовки, ним були внесені суттєві зміни до сутності та змісту окремих рівнів.

Так, перший рівень підготовки не зазнав суттєвих змін. Відповідно до наказу № 51, він являє базовий рівень професійної освіти (формулювання з урахуванням положень нового Закону України «Про освіту») та передбачений для поліцейських, які вперше прийняті на службу в поліції. Він орієнтований передусім на підготовку кадрів для підрозділів патрульної поліції. В його рамках уперше прийняті на службу патрульні поліцейські мають набути спеціальні навички, необхідні їм для виконання своїх повноважень, та пройти первинну професійну підготовку за єдиними навчальними програмами (планами). Певних змін зазнали терміни підготовки на даному рівні. Так, якщо наказ № 1252 передбачав, що тривалість загального терміну підготовки на даному рівні до 10 місяців (7 місяців – теоретичне навчання, 3 місяці – практичне), то наказ № 51 передбачає для першого рівня термін підготовки у шість місяців; при цьому, слід звернути увагу, що документом передбачається несення служби особами, що закінчили первинну професійну підготовку, на посадах молодшого складу поліції під керівництвом наставника, що, фактично, виступає в якості продовження процесу підготовки.

Більш суттєвими є зміни, що вносяться наказом № 51 до другого та третього рівнів підготовки. Так, якщо наказ № 1252 передбачає підготовку на другому рівні фахівців освітніх ступенів молодшого бакалавра, бакалавра, магістра та підготовку науково-педагогічних кадрів наукових ступенів доктор філософії та доктор наук, то наказ № 51 визначає цей рівень як початковий та бакалаврський рівні вищої освіти.

Проходження другого рівня підготовки складається з двох етапів. На першому етапі передбачено, що після закінчення дії дворічного контракту, якщо поліцейський виявив бажання просуватися по службі, має схильність до роботи та відповідні показники за напрямом поліцейської діяльності, його можуть рекомендувати для підготовки у закладах вищої освіти МВС. Наказ № 51 передбачає два варіанти такої підготовки:

- поліцейські, які мають базову середню освіту, здобуватимуть освітньо-професійний ступінь молодшого бакалавра;
- поліцейські, які мають вищу освіту, проходитимуть перепідготовку (спеціалізацію) для потреб Національної поліції України.

Другий етап передбачає здобуття у закладах вищої освіти МВС освітнього ступеня бакалавра після отримання освітньо-професійного ступеня молодшого бакалавра та відпрацювання на відповідних посадах не менше двох років.

Слід звернути увагу, що за деякими спеціалізаціями (наприклад, для оперативних підрозділів кримінальної поліції) може бути передбачено проходження поліцейським перепідготовки без проходження служби на посадах молодшого складу поліції.

Третій рівень підготовки передбачає магістерський рівень вищої освіти (на відміну від наказу № 1252, який передбачав здобуття даного рівня вищої освіти на другому рівні підготовки). Він можливий для поліцейських, які мають освітній ступінь бакалавра і відпрацювали на відповідних посадах не менше двох років.

В цілому, наказ № 51 встановлює зв'язок між просуванням по службі поліцейського та набутим ним рівня професійного навчання. Окрім цього, документом передбачено посилення взаємодії закладів вищої освіти МВС з органами та підрозділами Національної поліції в підготовці поліцейських, у тому числі – шляхом закріплення за першими міжрегіональних органів і структурних підрозділів центрального органу управління поліцією Національної поліції України.

Таким чином, незважаючи на певні відмінності між двома документами, в цілому можна вести про, в цілому, єдиний підхід до формування нової моделі підготовки фахівців. До її ключових ознак можна віднести:

- зв'язок між просуванням по службі та набуттям рівня професійного навчання;
- поступовість навчання поліцейських в залежності від знань та умінь, що від них вимагаються для виконання покладених на них обов'язків;
- тісний зв'язок підготовки фахівців для органів Національної поліції з практикою;
- забезпечення наступності в навчанні поліцейських;
- забезпечення безперервності в навчанні поліцейських;
- центральна роль закладів вищої освіти МВС у процесі підготовки фахівців для органів Національної поліції.

Окремо слід звернути увагу на те, що запровадження трирівневої моделі підготовки поліцейських потребує вжиття цілої низки заходів. Передусім це стосується нормативно-правового забезпечення функціонування закладів освіти, що здійснюють підготовку фахівців для органів Національної поліції. Так, існує потреба у затвердженні нового Положення про заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку кадрів для Міністерства внутрішніх справ України і Національної поліції України, що має враховувати не лише наказу № 51, але й нових раконів України «Про вищу освіту» та «Про освіту». У зв'язку із докорінною зміною процесу навчання у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, нагальною також є розробка Положення про організацію навчального процесу у таких закладах. З метою забезпечення практичної складової підготовки з урахуванням нового порядку підготовки, оновлення потребує Положення про практичну підготовку слухачів та курсантів закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання.

Окремо необхідно врегулювати правовий статус та порядок функціонування закладів, в яких відбувається здобуття поліцейськими базового рівня професійної освіти.

Нарешті, нагальним залишається прийняття Положення про порядок взаємодії між закладами вищої освіти із специфічними умовами навчання з практичними органами та підрозділами Національної поліції.

Підсумовуючи, можна констатувати, що наразі процес формування нової системи підготовки фахівців для органів Національної поліції знаходиться лише на початковому етапі. Серед ключових аспектів нової моделі слід відзначити її трирівневий характер, що забезпечує зв'язок між просуванням поліцейського по службі та набуттям ним необхідних знань та умінь, що сприяє безперервності та наступності підготовки. Окремо слід вказати на центральну роль, відведену закладам вищої освіти із специфічними умовами навчання у процесі підготовки поліцейських. Разом з цим, хоча обидва концептуальних документи з питань формування системи освіти для потреб Національної поліції, в цілому, визначають достатньо схожу модель підготовки, розбіжності між ними демонструють відсутність єдиного підходу за цілою низкою аспектів її формування. За цих умов, ефективне формування системи підготовки поліцейських потребує детальної розробки нормативно-правового забезпечення даної сфери.

Список бібліографічних посилань

1. Стратегія розвитку системи Міністерства внутрішніх справ України до 2020 року // Міністерство внутрішніх справ України. URL: http://mvs.gov.ua/ua/pages/strategiya_2020.htm (дата звернення: 20.04.2018).
2. Малишев Б. Чому реформа поліцейської освіти необхідна та як її здійснити // Асоціація УМПДПЛ. URL: http://police-experts.info/2016/09/22/police_education_1/ (дата звернення: 20.04.2018).
3. Павленко С. О. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи освіти МВС України відповідно до європейських стандартів. *Молодий вчений*. 2017. № 4 (44). С. 331–336.
4. Про затвердження Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України : наказ МВС України від 25.11.2016 № 1252 // Ліга: закон. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MVS675.html (дата звернення: 20.04.2018).

5. Про затвердження Концепції запровадження трирівневої моделі підготовки поліцейських : наказ МВС України від 29.01.2018 № 51 // Ліга: закон. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MVS815.html (дата звернення: 20.04.2018).

Надійшла до редколегії 23.04.2018

УДК 351.741

О. Г. КОМІСАРОВ,

*доктор юридичних наук, професор, начальник кафедри військово-спеціальних дисциплін
Київського факультету Національної академії Національної гвардії України*

НОВІ ВИМОГИ ДО СТУПЕНЕВОГО (БАГАТОРІВНЕВОГО) НАБУТТЯ КОМПЕТЕНЦІЙ ВИПУСКНИКАМИ ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ І ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНИХ (ВІЙСЬКОВО-СПЕЦІАЛЬНИХ) ДИСЦИПЛІН

*Проаналізовано нормативно-правові засади набуття компетенцій
выпускниками вищих військових навчальних закладів та вищих навчальних
закладів зі специфічними умовами навчання під час вивчення тактико-
спеціальних (військово-спеціальних дисциплін).*

Ключові слова: тактико-спеціальна підготовка, застосування вогнепальної зброї, застосування зброї та/або бойової техніки, летальне застосування зброї та/або бойової техніки.

На виконання Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287 здійснюється комплексне вдосконалення законодавства з питань національної безпеки і оборони України, унормування структури і складу сектору безпеки і оборони, системи управління, координації та взаємодії його органів, удосконалення державної системи стратегічного планування, якісне вдосконалення системи демократичного цивільного контролю над органами сектору безпеки і оборони, посилення парламентського контролю у цій сфері тощо. До заходів спрямованих на реалізацію Стратегії національної безпеки України слід також віднести внесення змін до порядків та умов застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії під час виконання службових завдань [1] та застосування зброї і бойової техніки з'єднаннями, військовими частинами і підрозділами Збройних Сил під час виконання ними завдань у районі проведення антитерористичної операції у мирний час [2].

Аналіз зазначених документів свідчить, що сили включені до сектору безпеки країни у мирний час та у разі їх залучення до виконання завдань з охорони публічного (громадського) порядку здійснюють застосування спеціальних засобів та вогнепальної зброї відповідно до вимог Закону України «Про Національну поліцію», що, у свою чергу, актуалізує питання комплексного вивчення тактико-спеціальних (військово-спеціальних дисциплін) у підготовці та майбутній професійній діяльності фахівця. Метою навчання за цих умов слід визначити досягнення об'єктивної готовності до ефективних професійних дій з мінімальним ризиком для власного життя та здоров'я.

Традиційно предмет вивчення тактико-спеціальних (військово-спеціальних) дисциплін таких як «Тактико-спеціальна підготовка», «Тактична підготовка військ», «Службово-бойова діяльність», «Вогнева підготовка», «Стрілецька зброя та вогнева підготовка», «Бойове застосування озброєння», «Спеціальна фізична підготовка» та низки спеціальних курсів, що викладаються у вищих військових навчальних закладах і вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання включає розвиток фізичних якостей, навчання прийомів